

Miután a lebontott épület homlokzati falának alapozását is elbontották, kiderült, hogy ezt a római kori terrazzora építették rá. Ezt dokumentáltuk, majd hozzájárultunk ahhoz, hogy kellő védelem (30 cm finom sóder, tömörítve) elhelyezés után ide az új épület alapját betonozzák.

A járda alól laza, kevert föld erősen omlásveszélyes volt; az innen kikerült földben 3 db, díszítetlen terra sigillata töredéket és egy – valószínűleg nem római kori – bronzpénzt találtunk.

A harmadik számú munkahelyen sávalapra helyezett pillérek akartak elhelyezni, ezért itt is kutatást végeztünk. Sajnos, a régebbi betonlépcsőt és betonfelületet nem bontották el, ezért csak a sávalap árkában áshattunk. Itt egészen a római falak jelentkezésének szintjéig vastag, újkori anyaggal kevert törmelékréteget találtunk – itt már nem volt ép a terrazzo-padló és a fűtőrendszer. Az itt létesült falszakaszok párhuzamosak az 1. számú munkahelyen találtakkal, azokkal egy rendszert képeznek. A falak dokumentálása, bemérése, a védőréteg elhelyezése után itt is elkészült a beton sávalap.

Mivel az 1. és a 3. számú munkahelyen előkerült falak rendszerbe tartoznak, ezért biztos, hogy a két terület közötti, az építés által most nem érintett részen is a fürdő maradványai rejtőznek.

MARÓTI ÉVA

255. Szentendre, Római tábor

(MRT 7. k. 28/1. lh.)

(Pest megye) Ró

A szentendrei Ferenczy Múzeum irodáinak, műtárgyraktárainak egy része és a restaurátorműhely az úgynevezett Castrumban, Ulcisia Castra római táborjának területén helyezkedik el. 2001 nyarán vízcsőtörés gyanúja miatt több kisebb szondát kellett ásni az udvaron, a restaurátorműhely és a raktár épülete között. A szondák a római tábor nyugati falához közel, részben azon kívül, részben belül voltak, és általában bolygatott rétegeket érintettek. A restaurátorműhely épületéhez közeli szondában két, in situ helyzetű hypocaustum-oszlopot találtunk. Ezek valószínűleg a táborfal porta decumana és a délnyugati saroktorony közti szakaszának belső részéhez közvetlenül csatlakozó épülethez tartoztak. A többi szondából előkerült leletek (római kori házikéramia, állatcsontok és újkori töredékek) közül kiemelendő egy kétrészes formában készült, belül üreges, lecsúszó ruháját tartó istennőt ábrázoló agyagszobor alsó része, egy bélyeges terra sigillata tál alsó része és a legio XIII Gemina bélyeges téglájának töredéke. A szondákat dokumentálás után betemetjük.

MARÓTI ÉVA

256. Szentés, Kaján, Temetőhalom

(Csongrád megye) Á

A Temetőhalmon a lelőhely módszeres feltárását 2000 augusztusában kezdte meg a Csongrád Megyei Múzeu-

mok Igazgatósága a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma NÖP 2000. pályázatán nyert támogatásból. A múlt évi ásatáson egy Árpád-kori templom és templom körüli temető feltárását kezdtük meg. A munka folytatására a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma NÖP 2001. évi pályázatán 800 000 Ft támogatást nyertünk, illetve a templom feltárásának befejező munkálataira további 100 000 Ft-ot.

A 2001. évi ásatás elsődlegesen kitűzött célja a templom alapjainak feltárása volt, amit teljes egészében sikerült megvalósítanunk. A 2001. évi feltárás második felében bizonyossá vált, hogy a templom D-i és Ny-i hajófalának alapjai eredeti állapotukban megmaradtak.

A feltárás 2001. augusztus 21. és október 5. között folyt. Összesen 340 m²-t tártunk fel az altalajig. Hat tavaly megkezdett szelvényt teljesen, négyet félig kitakarunk és befejeztük a feltárásukat, illetve hét új szelvényben dolgoztunk. A templomra nyitott 16 szelvény nagysága 4×4 m, a szentély külső ívére és a szentély körüli sírokra nyitott szelvény nagysága 5×12 m volt. A templom alapjaira és a belsejére irányuló beásások, objektumok száma 8, a feltárt sírok száma 37.

A feltárás utolsó hetében részletes geodéziai felmérés történt valamennyi jelenségről, amelyről közvetlen digitális alaprajzot szerkesztettek 1:100 méretarányban.

A templomot teljes egészében feltártuk. Alapja faragott, fehér színű mészkőkváderekből, köpenyfalazásos technikával készült. A nagyolva megmunkált kvádereket az árok falánál, mindkét oldalon habarcsba, kötésben rakták. A kövek belső, a gödör közepe felé eső oldala több esetben nem volt megmunkálva. A két fal közé kevésbé meszes habarccsal, különböző méretű, amorf kötőanyagokat tettek, úgynevezett úsztatott technikával bedolgozva.

A templom hajójának és szentélyének É-i alapjait teljes egészében kitermelték, itt az alapozási árkot bontottuk ki. A D-i és Ny-i oldalon 1–4 kősor (25–100 cm) magasságban megmaradt az eredeti alapozás, amelynek szélessége 1,2 m. A templom hajója négyzetes, a szentély félkör alakú, a feltárt alapfalak és alapozási árkok egy építési periódushoz tartoznak. A templom alapjaira és belsejére 8 beásás gödrét bontottuk ki a két év alatt, amelyekből harangtöredék és kerámiatöredékek kerültek elő. Jelentős bolygatás érte a templom É-i vállát a 8. objektum területén. Itt az eredeti alapozási árok oldalait is megsemmisítették, míg a további bolygatott részeken ez megfigyelhető volt. Az alapozás döngölt agyag nélkül készült, közvetlenül az altalajra, az árok metszete téglalap alakú. A templom területéről kiemelkedő lelet egy limoges-i corpus és 3 faragott márványtöredék, amelyek a D-i hajófalalap belső oldalán kibontott 5. objektum betöltéséből kerültek elő.

A templom körüli temetőt a templom D-i, Ny-i és É-i oldalán 2 m, a keletin 5 m szélességben az altalajig feltártuk. A templom alapjai temetkezést nem vágtak, a sírok a templom körül szorosan és sűrűn, többnyire ren-

dezett sorokban helyezkedtek el, ezért a két jelenséget – előzetesen – egykorúnak tekinthetjük. A sírok felső rétegében a mezőgazdasági művelés miatt nagyarányú a bolygatás.

A sírok között az idén 3 épített téglakeretes temetkezést tártunk fel, az egyikben vállhoz visszahajtott kéz rítusát figyeltük meg. A téglakeretet mindhárom esetben másodlagos felhasznált töredék téglákból építették oly módon, hogy a téglák rövidebbik ép vége mutatott a váz irányába a belső oldalon. A téglakeretek építésre jellemző még az is, hogy a lábak felé szűkülnek, így enyhén trapéz alakúak. A vázak fektetésének esetében jelentősebb eltérés csak a karok elhelyezésében volt, illetve két esetben enyhén felhúzott lábakat dokumentáltunk. Koporsó kisebb-nagyobb maradványát a feltárt sírok 40%-ánál találtunk. Két fajta koporsószerkezetet tudtunk megfigyelni. Az egyik a már tavaly is leírt úgynevezett ládakoporsó, amely esetében csak oldalai és teteje van a deszkaszerkezetnek. A másik típust a szentély külső oldalán, az altalajba mélyedő, ezáltal legkorábban meghatározott sírok esetében tapasztaltuk, itt volt alsó deszka is. A sírokból előkerült ékszerek – ezüst S-végű karikák, fonott ezüstgyűrű, II. Béla érem, csiholó – a 11–12. századra keltezhetőek.

Az embercsontanyagot tisztítás után a szentesi Vármegyeháza csontraktárában helyeztük el. A leletanyag a Koszta József Múzeum régészeti gyűjteményébe került, nyilvántartásba vételük megtörtént.

TÜRK ATTILA

257. Szentistván, Halom

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, N

2001. októberének első napjaiban bejelentés érkezett a Herman Ottó Múzeumba, hogy a falu Mezőkövesd felőli végén, a sportpálya mögötti elhagyott homokbányában embercsontokat találtak.

A helyszínre érve láttuk, hogy az erdősáv és a már kibányászott rész közötti kb. 5 m-es sávban kézi erővel megbontották a közel 2 m magas partfalat, ekkor bukkanak a csontokra. Kibontottuk az 1. számúnak elnevezett sírt, amely bolygatott, melléklet nélküli férfisírnak bizonyult.

A partfal és az erdősáv közötti részt kézi és gépi erővel megnyestük, átlag 75 cm-es réteg eltávolítása után újabb négy sírfoltra bukkantunk. A 2. és 3. számú sír egyaránt bolygatott volt, a 2. számú női sír egyetlen mellékletként egy kerek borostyángyöngyöt találtunk. A 4. sír 285 cm-es mélységgel, az 5. sír 275 cm mélyen egyaránt üresnek bizonyult.

Az 1. objektum a megnyesett terület K-i szélén mutatkozott, szabályos, kerek, vöröses színű, égett foltként. Leletanyagot nem tartalmazott.

A 2. objektumra az 1. sírtól 5 m-re leltünk rá. A kerek, fekete betöltésű gödörben két, egymással szemben fektetett kutya csontvázát találtuk, valamint bronzkori cseréptöredékeket. A feltárt öt sír minden bizonnyal

annak az elpusztult 5. századi temetőnek a része, melynek leleteiről elmondás alapján már évekkel ezelőtt értesültünk, sőt 1986-ban a helybéli nyugdíjas tanítónál láttam is egy bepecsételt díszítésű, kiöntőcsöves, szürke korsót, melyet még fotózás céljából sem volt hajlandó átadni.

A lelőhelyen két terepbejárást is végeztünk. Ekkor fedeztük föl a Szentistvánt Mezőkövesddel összekötő országút másik oldalán, a magasfeszültségű vezetéktől a falu felé lévő kb. 50 m-es sávban a késő avar településre utaló cseréptöredékeket.

A leletek (pl. hullámvonalas, csillámos fazék darabjai) közepes intenzitással, helyenként csomókban heverve kerültek elő.

LOVÁSZ EMESE

258. Szentlőrinc, Alsó-mező

(Baranya megye) R, B, V

Az M6-56 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalának Baranya megyei szakaszán két részletben, 2001. április 10.–május 11. és október 8.–18. között végeztünk terepbejárást. A területet a nyomvonalon 100-100 méteres sávban jártuk be, illetve adott esetben a lelőhely teljes kiterjedését meghatároztuk. A kijelölt terület 77,9%-át sikerült bejárni, a többi rész erdő, mocsár, gyeppel járhatatlan volt.

A település Alsó-mező nevű határrészében egy sík dombtetőn több korszak településére utaló, kopott, apró kerámiatöredékekkel jelzett, nagy kiterjedésű (300×200 m) őskori (Baden, késő bronzkor, kora vas- kor) telepet találtunk (61. lh.).

A leletek a Janus Pannonius Múzeum gyűjteményébe kerültek.

KÁRPÁTI GÁBOR

259. Szécsény, Kenderföld

(Nógrád megye) B, Kk

2001. március 12–14. között szennyvízberuházást megelőző terepbejárást végeztünk. A tervezett nyomvonalat bejárva a szennyvíztisztító teleppel szemben, a Szentlélek patak partján emelkedő domb oldalában a szántásból néhány bronzkori és valamivel több középkori (16–17. sz.) kerámiát gyűjtöttünk.

TANKÓ KÁROLY

260. Szécsény, Rákóczi út 99.

(Nógrád megye) Kk

A régészeti védettségű telken (hrsz.: 116) tervezett építkezés miatt került sor szondázó ásatásra 2001. augusztus 27. és 30. között. Az árkot 1 m szélességben 12 m hosszban a melléképület tervezett helyén, a két megszüntetett derítőakna között, elvileg bolygatatlan területen jelöltem ki a főépület irányába. A kutatóárok a tervezett melléképület hátsó falától indult. E területen